

Рішення № 41

щодо телемарафону «Тхне Соросом», трансльованого 28.02.2020 в ефірі телеканалу ZIK

м. Київ

«28» травня 2020 р.

I. Обставини справи

1. Міжнародний фонд «Відродження» 28 лютого 2020 року оприлюднив своє відкрите звернення щодо телемарафону «Тхне Соросом», трансльованого 28.02.20 р. в ефірі телеканалу «ZIK», в якому згадувався зокрема МФ «Відродження», з проханням розглянути відповідний контент, висловити позицію й надати висновок щодо наявності або відсутності порушень професійних журналістських стандартів телеканалом ZIK, поширення мови ворожнечі, недостовірної інформації та маніпуляцій.

2. 2 березня 2020 року Незалежна медійна рада, керуючись пунктом 12 Положення про Незалежну медійну раду, визнала звернення в цій справі прийнятним, з огляду на обсяг впливу згаданого телемарафону (тривалість, кількість задіяних учасників та згаданих у ньому осіб).

3. Виходу марафону передував показ його анонсів-нагадувань, які також демонструвалися впродовж самого марафону (зокрема 28.02.20 р.: 8:30, 9:30, 9:51, 10:24, 11:27, 12:22, 12:46, 14:14, 14:53, 16:12). У них йшлося про таке (закадровий голос): «Після розпаду СРСР американський мільярдер Дж.Сорос вирішив привласнити ні багато ні мало, а цілі країни, зробити їх залежними. Особливо успішно він зайшов в Україну, створивши [демонструється зображення О.Гончарука] цілу мережу своїх агентів [змінюється на зображення Д.Малюські], своїх фанатів американських грошенят. Сьогодні вони [зображення Г.Новосад, Т.Милованова, О.Маркарової, А.Коболева, В.Бородянського] захоплюють Україну, а економіка і ВВП падають як ніколи. Про це вже неможливо мовчати [демонструється зображення А.Ситника]. Бо звідусіль тхне Соросом! П'ятниця – упродовж усього дня марафон на телеканалі ZIK “Тхне Соросом”».

У випуску новин (8:11) як одна з тем заявляється «Соросята серед нас: хто та за скільки продався». Потім різні особи з четвірки ведучих повторювали, що впродовж цього дня вони говоритимуть на тему «лобіювання власних інтересів заморського

олігарха», що він «вже став уособленням західного втручання в країни Східної та Центральної Європи» та ін. (8:33, 9:13).

Телемарафон вийшов в ефір 28 лютого 2020 р. фактично о 8 год. 12 хв, коли четверо ведучих ранкового ефіру почали обговорювати тему «соросят». Телеведучими висуваються «звинувачення» щодо таких народних депутатів (титрованих «соросятами»): Р.Підласа – в отриманні грошей від західних донорів (СБРР та ін.), О.Шуляк – отримання грошей від ГО, що живуть із західних грантів; Є.Ясько – стипендіатка фондів В.Пінчука та Б.Клінтона, працювала в УКМЦ, фінансованому зокрема Фондом Сороса. Це повторювали впродовж ефіру декілька разів. Згадується Анастасія Красносільська як пов'язана з Центром протидії корупції, що фінансується зокрема коштами фонду Сороса (10:30). Згадується про співпрацю Генпрокуратури з мільярдером. Екснардеп Ігор Мосійчук заявляє в ефірі, що майже вся фракція «Голос» у парламенті пов'язана з Дж.Соросом, оскільки її нібито фінансував його «сателіт» Віктор Пінчук. Також І.Мосійчук та О.Дубінський (неодноразово) стверджують в ефірі, що до 40 % фракції партії «Слуга народу» пов'язані з Джорджем Соросом. В ефірі стверджується, що «до соросят зараховують і голову Уряду – О.Гончарука» (10:31). Далі наводяться слова І.Мосійчука та О.Дубінського про належність до «соросят» переважної більшості членів уряду. Окрім урядовців, у сюжеті (10:33) до них також зараховують Р.Рябошапку, М.Нефьодова та А.Коболева.

Екснардеп Дмитро Лінько, який вийшов у ефір о 8:15, коментуючи тему ринку землі, також зачепив питання «соросят», звинувативши їх у просуванні відповідного закону.

Упродовж ефіру на каналі неодноразово згадувалася політсила «Опозиційна платформа – За життя» та В.Медведчук, зокрема в контексті «переговорів» з РФ (о 7:43 28.02.20 р.) та критики ним відкриття ринку землі, яке також пов'язувалося з Дж.Соросом, нібито лобіювання владою окремих, вигідних цьому мільярдеру, галузей. Лише кілька разів таке згадування відбувалося після позначки «реклама» (о 16:57, 20:54).

До ефіру долучався для коментування «теми Сороса» колишній помічник екснардепа В.Колесніченка[1] Руслан Бортник, протитрований як «політичний консультант».

Про Дж.Сороса й самі ведучі заявляли, що «його звинувачують у тому, що він заробив величезні статки на кризах», «дехто навіть називає його автором цих криз», «сліді американського мільярдера ведуть до вищих владних кабінетів в Україні» (9:15). Далі у відеосюжеті загадується, що «критики мільярдера звинувачують його в підтримці кольорових революцій, у результаті яких він отримує мільярдні прибутки» (9:16, 16:16), без уточнення, хто ж такі ці критики. У контексті Майдану (Революції Гідності) говориться про втручання з-за кордону. Після чого диктор у сюжеті повертає тему до «соросят», йде посилання на неназваних «експертів», «політологів», які пов'язують фонди Сороса та Пінчука (9:19). До «соросят» зарахували Ольгу Айвазовську, Тамілу Ташеву, Олександрю Матвійчук. Після зміни четвірки ведучих однією з них прямо ставиться питання телеглядачам: чи вважаєте

ви уряд Гончарука слугами пана Сороса? (10:15; при цьому йдеться про телефонне опитування глядачів, у якому питання звучить інакше: «Чи вірите ви, що українська влада не залежить від зовнішнього впливу?»). А от об 11:15, 12:26, 14:33 уже й саме питання в телефонному опитуванні звучить таким чином (про тодішній уряд як слуг Сороса). Упродовж ефіру неодноразово цитується народний депутат О.Дубінський, який розповідає про «соросят» і шкоду від їхньої діяльності, лобювання ними інтересів інших країн. Лише в одному випадку на протигагу йому наводиться синхрон іншого нардепа, Микити Потураєва, щодо російського походження дискурсу про «соросят» (10:28).

Коментарі щодо «соросят» в ефірі надавав народний депутат від ОПЗЖ Михайло Опанащенко (9:20), який назвав підконтрольними Дж.Соросу Міністерство фінансів, НБУ, АП (станом на 2014 р.), що нібито спричинило девальвацію гривні (у цьому випадку ведучі намагалися опонувати гостеві ефіру).

У сюжеті від журналістки Катерини Барчик звучить критика О.Гончарука (12:35), який нібито не слідкує за своїми висловами, народної депутатки М.Мезенцевої, згадується М.Нефьодов через відоме відео зі стрипклубу, де він був присутній.

Далі один зі співведучих Назар Довгий зазначає, що «про втручання Заходу теж поговоримо», «кожен другий український міністр – лобіст західних інтересів» (13:00, шоу «13 о 13:00»), інший співведучий ставить питання: «Хто смикає за ниточки Гончарука, генпрокурора за гроші США?». Далі йде відеосюжет, у якому стверджується, що «Дж.Сороса називають батьком багатьох кольорових революцій у Східній Європі, у результаті яких – десятки поранених та зруйновані економіки держав». (13:03). У ньому Дж.Сороса називають «людиною, яка обвалила банк Англії», «обрушив тайландський фунт, опісля – переключився на Малайзію» (повторюється о 18:20), лунають звинувачення від Е.Шеварнадзе, керівництва Угорщини тощо. Коментарі самого Джорджа Сороса або представників його фонду для балансу в сюжеті не подано. Потім в ефір знову виводиться нардеп О.Дубінський, який порівнює «соросят» із раковою пухлиною, називає парламентську фракцію «Голос» «чисто соросятською історією» та звинувачує «соросят» у лобюванні іноземних інтересів. Телеведучі, не намагаючись опонувати О. Дубінському, натомість запитали в нього про тих, хто, на його думку, є провідниками інтересів Дж. Сороса та хто його покриває. У контексті цього нардеп звинуватив А.Абромавічуса в підготовці до знищення Укроборонпрому (13:13). На завершення він заявив, що партію «Голос» фінансує Томаш Фіала, а також фактично нібито й керує нею.

Далі ведучий заявляє: де таке взагалі можливо, що «ГПУ витрачає гроші Сороса?» (13:14), ставлячи питання гостеві ефіру Володимирі Кацману. Останній титрований в кадрі як «політичний експерт, заслужений журналіст України», при цьому про його належність до «Опозиційного блоку»/ОПЗЖ[2] не було зазначено. В. Кацман називає «соросятами» очільниць Національного банку Н.Гонтареву, Г.Рожкову, а також ексміністерку фінансів Н.Яресько, групу «Єврооптимісти». Далі по ходу ефіру один із ведучих говорить про намагання Дж. Сороса «заграбастати промисловість, інші сфери...», заявляє, що «влада кишить буквально представниками Сороса...»

(13:23). Знову ж ведучі перерахували представників влади, належних до «соросят»: О.Гончарук, Д.Малюська, потім фото відповідних осіб виводяться на екрані: Т.Милованов, О.Оржель, Г.Новосад, З.Скалецька, Ю.Соколовська. Щодо останньої один із ведучих зазначає, що її «призначили» США (13:25). Після цього ведучими знову ж згадується, що «до впливу Джорджа Сороса можна віднести» і Р.Рябошапку – у контексті співпраці Офісу Генпрокурора зі Страткомом. Також згодом один із ведучих називає Дж.Сороса «винищувач світових економік» (16:14).

В іншому відеосюжеті перелічуються грантери, яких фінансує фонд Сороса: Інститут аналітики та адвокації, Діксі груп, Агенція журналістики даних Textu, Експертний центр з прав людини, Центр «Нова Європа», Асоціація сприяння самоорганізації населення, Українська фундація правової допомоги, Експертний центр «Аналітика, супровід, консалтинг реформ», Інститут економічних досліджень та політичних консультацій, Регіональний центр прав людини, BRDO (О.Гончарук). Наводяться також додаткові імена фізичних осіб, нібито пов'язаних із Дж.Соросом: Марини Бардіної, Сергія Лещенка, Галини Михайлюк, Мустафи Найєма, Владислава Рашкована, зазначається, що зараз вони «отримують космічні зарплати». Далі знову озвучується схожа теза: «В якій би країні не з'явився фонд Сороса – розпочинаються заворушення і дестабілізація ситуації в країні». Далі стверджується, що революції проти С.Мілошевича в Сербії, в Грузії 2003 р., Помаранчева революція в Україні та тюльпанова в Киргизстані – нібито всі фінансувалися фондом Сороса (14:30).

В ефір також виходив титрований «політологом» Михайло Погребинський, відомий своєю співпрацею з одним із очільників ОПЗЖ В.Медведчуком[3]. А гостями ефіру «15 о 15:00» були Ганна Герман та представлений як «відомий блогер» Анатолій Шарій. Згодом у цій же передачі телефоном включається в ефір знову ж В.Кацман, заявлений як «заслужений журналіст України» (15:22).

Цитується А.Пальчевський, який щодо тодішнього прем'єра О.Гончарука стверджував: «Усі розуміли, що він не повинен бути на цій посаді» (16:48). Після цього цитується народна депутатка від ОПЗЖ Наталія Королевська: «Гончарук має піти у відставку.».

У токшоу «17 о 17:00» до ефіру дистанційно доєднався нардеп від ОПЗЖ Нестор Шуфрич (17:09). Далі слово було надане титрованому як «[політолог](#)» Олександрові Лазареву (17:20), Сергієві [Годному](#) (17:29), поміченим у прихильності до В.Медведчука. Потім дистанційно в ефір доєднується екснардепка Олена Бондаренко (17:35), яка схвально відгукнулася про норми т.зв. «законів 16 січня» щодо іноземних агентів. Після чого розповідається про ТзОВ «Стратком» та його співпрацю з генпрокурором Р.Рябошапкою. По ходу ефіру неодноразово наголошується на економічному спаді в Україні (напр., о 18:08).

Згодом телеведуча передачі «Деталі дня» зазначає, що відсутність реформ останнім часом «пов'язують саме з помилками в кадровій політиці» (18:19); «у жодній з країн, в яких з'являлися фонди Сороса, не вдалося уникнути наслідків економічних криз». Далі йде відеосюжет під назвою «Сорос головного мозку». Він закінчується

твердженням, що нібито «весь Кабмін складається з усіх його adeptів» (тобто adeptів Дж.Сороса; 18:26).

Опісля в студії з'являється Андрій Лесик (18:54), також відомий [близькістю](#) до В.Медведчука. Далі телеведуча Катерина Барчик бере коментарі у Володимира Бистрякова (18:57), відомого проросійськими [поглядами](#).

У шоу «19 о 19:00» ведучі про «соросят» серед іншого заявляють, що «вони ладні знищити безкоштовну медицину й не збираються індексувати пенсії й соціальні виплати» (19:01). Потім слідує сюжет, у якому про Дж.Сороса сказано: він (Сорос) «купує лояльність слабаків»; «заради власного прибутку він нищив компанії, потім банки, а зараз узявся за цілі країни»; «він є одним із лобістів легалізації марихуани» (після чого наводиться уривок із інтерв'ю Т.Милованова Н.Влащенко, в якому він підтверджує, що кілька разів курил марихуану, коли «докторську писав»; 19:03); «структури Дж.Сороса настільки вкорінилися в українську владу, що контролюють майже все»; «усі плани Сороса розбилися об «соросят», які купували собі машини, квартири та бігали навколо Ради з трусами та унітазами» (19:06); «ляльководом Сорос став і для Кабміну на чолі з Гончаруком». У сюжеті його автори посилаються на [рейтинг](#) «Топ-100 найвпливовіших людей і явищ в Україні», складений Інтернет-виданням «Вести» в грудні 2019 р., у якому Джордж Сорос займав другу сходинку (раніше в ефірі наводилася цитата представника ОПЗЖ В.Рабіновича, який обурювався такому статусу мільярдера). Після цього в студії йде обговорення, в ході якого зокрема Андрій Лесик, коментуючи тему діяльності Дж.Сороса, стверджує: «Все эти ЛГБТ-парады – все это идет оттуда» (19:11; про подібне згодом заявляє і С.Короткіх, 19:58), розповідає про православно-слов'янські цінності, які «нас об'єднують із російським народом». В обговоренні в студії також беруть участь екснардеп Леонід Ємець, Василь Німченко (нардеп від ОПЗЖ), Віталій Безгін (СН, дистанційно), Сергій Короткіх («Національний корпус»), екснардеп Борислав Розенблат, актор Володимир Бистряков, керівник секретаріату Ради підприємців при Кабміні Андрій Забловський та екснардеп Олег Купрієнко. При цьому на великому студійному екрані почергово виводяться фото чинних на той момент урядовців (Д.Малюські, Г.Новосад, О.Гончарука, Т.Милованова, В.Бородянського та ін.). Ведучі наголошують на наявності «соросят» у тодішньому Уряді, зокрема зараховуючи до них й О.Гончарука (20:04), зазначають, що Т.Милованов має статус «US-person». Загалом ведучі перераховують багатьох тодішніх міністрів, звертаючи увагу на їхні зв'язки з організаціями, що отримують, в минулому. Згодом в ефір дистанційно знову виходить народний депутат Олександр Дубінський (20:18). А далі ведуча зазначає, що «до ставлеників Дж.Сороса можна віднести й Р.Рябошапку», оскільки рекламу для його офісу оплачувала громадська організація, що отримувала кошти з закордону. Потім в ефір іще раз дистанційно вмикається Ігор Мосійчук (20:42), а пізніше до гостей студії доєднуються народні депутати фракції «Слуга народу» Роксолана Підласа (20:59) та Євгеній Шевченко (21:12).

Згодом спалахує дискусія між панамі Ємцем та Лесиком й останній у відповідь на питання, чи є РФ агресором, відповідає, що він вважає Росію братнім народом. Дискусія переходить на тему Революції Гідності. Один із ведучих опонує Б.Розенблату, заявляючи, що «Горбатюк [колишній керівник розслідування подій на

Майдані] нічого не говорить» упродовж стількох років (відсутність результатів слідства), а потім зазначає, що Міжнародний фонд «Відродження» фінансував адвокатів. Далі дискусія заглиблюється в період Другої світової війни, в процесі якої той же телеведучий зазначає, що Польща разом із Німеччиною [розчленовували](#) Чехословаччину. Пізніше зачіпаються теми продажу землі, міжнародних відносин та спаду виробництва в Україні.

Перед завершенням токшоу в контексті підтримки фондом Дж. Сороса антикорупційних та медійних проєктів телеведуча зазначає, що «мільйони зелених» вкладуються у ЗМІ, «аби медіа висвітлювали діяльність американського багатія під потрібним кутом» (21:47). Після чого нею перелічуються такі ЗМІ як «Українська правда», «Крим.Реалії», АТР, «Наші гроші» та ін. (на екран виводяться логотипи «Громадського.ТБ», «Дзеркала тижня», Kyiv Post).

II. Регулювання

1. Конституція України

«Стаття 34. Кожному гарантується право на свободу думки і слова, на вільне вираження своїх поглядів і переконань.

Кожен має право вільно збирати, зберігати, використовувати й поширювати інформацію усно, письмово або в інший спосіб — на свій вибір.

Здійснення цих прав може бути обмежене законом в інтересах національної безпеки, територіальної цілісності або громадського порядку з метою запобігання заворушенням чи злочинам, для охорони здоров'я населення, для захисту репутації або прав інших людей, для запобігання розголошенню інформації, одержаної конфіденційно, або для підтримання авторитету й неупередженості правосуддя.»

2. Конвенція про захист прав людини та основоположних свобод (Європейська конвенція з прав людини)

Стаття 10. Свобода вираження поглядів

«1. Кожен має право на свободу вираження поглядів. Це право включає свободу дотримуватися своїх поглядів, одержувати і передавати інформацію та ідеї без втручання органів державної влади і незалежно від кордонів. Ця стаття не перешкоджає державам вимагати ліцензування діяльності радіомовних, телевізійних або кінематографічних підприємств.

2. Здійснення цих свобод, оскільки воно пов'язане з обов'язками і відповідальністю, може підлягати таким формальностям, умовам, обмеженням або санкціям, що встановлені законом і є необхідними в демократичному суспільстві в інтересах національної безпеки, територіальної цілісності або громадської безпеки, для запобігання заворушенням чи злочинам, для охорони здоров'я чи моралі, для захисту репутації чи прав інших осіб, для запобігання розголошенню конфіденційної інформації або для підтримання авторитету і безсторонності суду.»

3. Закон України «Про телебачення і радіомовлення»

Стаття 6. Неприпустимість зловживання свободою діяльності телерадіоорганізацій

2. Не допускається використання телерадіоорганізацій для:

...

пропаганди винятковості, зверхності або неповноцінності осіб за ознаками їх релігійних переконань, ідеології, належності до тієї чи іншої нації або раси, фізичного або майнового стану, соціального походження;

...

поширення інформації, яка порушує законні права та інтереси фізичних і юридичних осіб, посягає на честь і гідність особи.»

Стаття 59. 1. Телерадіоорганізація зобов'язана:

...

«в) поширювати об'єктивну інформацію.

Стаття 60. 1. Творчий працівник телерадіоорганізації зобов'язаний:

...

б) перевіряти достовірність одержаної ним інформації;

...

г) виконувати інші вимоги, які випливають із цього Закону і статуту телерадіоорганізації та укладеного ним з телерадіоорганізацією трудового договору».

4. Кодекс етики українського журналіста (у новій ред.)

«2. Служіння інтересам влади чи засновників, а не суспільства, є порушенням етики журналіста.

6. Повага до права громадськості на повну та об'єктивну інформацію про факти та події є найпершим обов'язком журналіста. Журналісти та редактори повинні здійснювати кроки для перевірки автентичності усіх повідомлень, відео- та аудіоматеріалів, отриманих від представників загалу, фрилансерів, пресслужб та інших джерел.

9. Факти, судження та припущення мають бути чітко відокремлені одне від одного. Неприпустимим є розповсюдження інформації, що містить упередженість чи необґрунтовані звинувачення.

10. Точки зору опонентів, в тому числі тих, хто став об'єктом журналістської критики, мають бути представлені збалансовано. Так само мають бути подані оцінки незалежних експертів.

15. Ніхто не може бути дискримінований через свою стать, мову, расу, релігію, національне, регіональне чи соціальне походження або політичні уподобання...».

5. Резолюція ПАРЄ 1003 (1993) «Про етичні принципи журналістики»

«21. ...журналістика не повинна змінювати правдиву й неупереджену інформацію або чесні думки, використовувати їх на користь ЗМІ, намагаючись створити чи сформулювати громадську думку, оскільки законність журналістики ґрунтується на ефективній повазі до основоположного права громадян на інформацію як складовій поваги демократичних цінностей. Тому журналістика, пов'язана із законними розслідуваннями, обмежується достовірністю й чесністю інформації та думок і є несумісною з журналістськими кампаніями, що проводяться на підставі заздалегідь випрацьованих позицій і спеціальних інтересів.»

6. Додаток до Рекомендації Комітету міністрів Ради Європи № R (97)20 «Про “мову ворожнечі”» («Сфера дії») від 30 жовтня 1997 р.

«... мова ворожнечі тлумачиться як усі форми самовираження, які включають поширення, підбурення, сприяння або виправдання расової ненависті, ксенофобії, антисемітизму чи інших видів ненависті на ґрунті нетерпимості, у тому числі: вислови нетерпимості в формі радикального націоналізму та етноцентризму, дискримінації та ворожості щодо меншин, мігрантів і людей з числа іммігрантів.»

7. Редакційний статут телекомпанії ТОВ «Телерадіокомпанія “Нові комунікації”»

«4.2.   Обов'язки Товариства:

- поширювати об'єктивну інформацію;

6.6. Основні принципи інформаційної діяльності Товариства:

Правдивість і точність. Точність має більше значення, ніж швидкість. Інформаційний продукт Товариства має ґрунтуватися на надійних джерелах, твердих доказах, ретельній перевірці і подаватися зрозумілою і точною мовою. Телерадіожурналісти мають бути чесні та відверті щодо того, що їм невідомо, і уникати необґрунтованих припущень. Товариство у своїй інформаційній діяльності прагне бути точним і правдиво висвітлювати події.

...

Безсторонність і багатоманітність думок. Товариство прагне бути об'єктивним і безстороннім у своєму підході до предмета, відображати всі значні думки через дослідження діапазону і конфліктів різних точок зору. Там, де це доречно, телерадіожурналісти можуть надавати професійні судження, але ніколи не

підтримуватимуть окрему думку щодо суперечливих питань публічної політики, або щодо політичних, економічних, комерційних, трудових та інших конфліктів або суперечностей.

Редакційна чесність і незалежність. Товариство та телерадіожурналісти незалежні від інтересів як держави, так і різних партій. Аудиторія Телерадіоорганізації може бути впевненою в тому, що на рішення творчого колективу не впливають політичний чи комерційний тиск або будь-які особисті інтереси.

7.1. При виготовленні програм та передач (інформації), їх поширенні, наданні інформаційних послуг Товариство та телерадіожурналісти діють у суворій відповідності до журналістських стандартів точності, достовірності, оперативності, повноти, неупередженості, збалансованості та відокремлення фактів від коментарів, авторських суджень і припущень.

8.1. Інформація про факти, яка поширюється Товариством, має точно відповідати реальним подіям чи даним та бути об'єктивною...

8.11. Телерадіожурналісти мають неупереджено та безсторонньо висвітлювати спірні теми у випусках новин та інших передачах. Телерадіожурналісти не мають права висловлювати власні думки припущення, окрім авторських передач, де, у свою чергу, вони мають бути чітко відокремлені від фактів.

8.14. Товариство сприяє інформаційному плюралізму, висвітлюючи усі суспільно важливі події та надаючи можливість для оприлюднення повного спектру політичних, соціальних, культурних, національних і релігійних поглядів, наявних у суспільстві; також допомагає встановленню ідеологічної різноманітності, за якої жодна ідеологія не може визнаватись державною, пануючою, обов'язковою або єдино можливою.

8.15. Телерадіожурналісти мають прагнути представляти різні точки зору одразу в межах одного сюжету чи випуску новин, інформаційних і аналітичних програм. У разі, якщо неможливо оперативно взяти коментар однієї зі сторін, щоб представити її точку зору в межах одного сюжету чи випуску, необхідно докласти зусиль для того, щоб викласти цю точку зору. У цьому випадку обов'язково слід загострювати увагу на тому, що є різні точки зору з відповідного питання, а також повідомити причину, з якої поки що не вдалося взяти коментар певної сторони.

8.17. Телерадіожурналісти мають шукати якомога ширший спектр думок і ретельно подавати його у своїх матеріалах. Товариство має надати можливість відповісти на публічні звинувачення тому, кого звинувачують. При висвітленні конфліктів чи спірних питань телерадіожурналісти мають докласти також зусиль до знаходження експерта. При цьому громадськість має чітко розуміти, чому саме ця людина коментує ту чи іншу подію, чи має цей коментатор достатній експертний рівень, і чи ця людина не є стороною конфлікту. Такий експерт має бути чітко означений з вказівкою на інституцію, яку він представляє, науковий ступінь (за наявності) або інші критерії, що вказують на фаховість у темі, щодо якої експерт дає коментар.»

III. Оцінка дотримання законодавства та професійних стандартів діяльності

1. Телемарафони не є новим явищем для інформаційного мовлення, але даний випадок є доволі особливим із огляду на те, що телемарафон «Тхне Соросом» був присвячений нібито не певній події (зазвичай телемарафони висвітлюють події, що тривають), а впливу певної особи на життя держави Україна. Принаймні, керівництво телеканалу ZIK саме так подавало суть даного телемарафону, надавши йому зокрема й відповідну назву. Але, проаналізувавши його зміст, Незалежна медійна рада вважає, що зміст і мета даного марафону охоплювали не лише питання впливу Джорджа Сороса та його структур на Україну.

2. Питання впливу з закордону на життя України загалом та на діяльність урядових структур не нове й з цього приводу регулярно виникає суспільна дискусія. У кожній приватної особи є право притримуватися власних поглядів як щодо того, хто і як з-поза українських кордонів впливає на нашу державу, так і з приводу якості роботи вітчизняного уряду, а також доцільності його перебування при владі.

Незалежна медійна рада звертає увагу, що цей телемарафон стосувався не лише діяльності Дж.Сороса, а й чинного на той момент уряду під керівництвом Олексія Гончарука та низки інших посадовців (Р.Рябошапка) й народних депутатів.

3. Звертаємо увагу, що свобода слова для телерадіоорганізації є дещо вужчою, ніж у пересічного громадянина та ЗМІ інших видів (преса), оскільки Закон України «Про телебачення і радіомовлення» передбачає обов'язок поширення об'єктивної інформації, який включає в себе неупередженість і збалансованість, що є протилежним до просування суб'єктивної точки зору з певного питання. Такий підхід у регулюванні діяльності телеканалів базується зокрема на тому, що сила візуальних образів є потужнішою за друковане слово, а значна частина телерадіоорганізацій використовує радіочастоти, що є національним ресурсом, який має служити інтересам всіх громадян України.

4. Незбалансованість. Ми вже звернули увагу на той факт, що крім власне Джорджа Сороса та його Фонду в ефірі значна увага приділялася багатьом українським посадовцям, народним депутатам, які були представлені як провідники його інтересів. Особлива увага приділялася чинному на той момент уряду під керівництвом Олексія Гончарука (на момент виходу телемарафону на екрани можливість відставки тодішнього уряду вже активно дискутувалася, а сама відставка відбулася через 5 днів – 4.03.2020 р.).

Телеканал ZIK запрошував до участі в телемарафоні низку осіб, про яких у ньому згадувалося, окремі з них прийняли таке запрошення (Р.Підласа). Але Рада скептично ставиться до можливості забезпечити збалансованість висвітлення інформації в цьому телемарафоні з невідповідних технічних причин.

По-перше, звертаємо увагу, що телемарафон тривав майже весь день (окрім нічного часу). Інформація з критикою як Дж.Сороса, так і тодішнього складу Кабміну та його членів неодноразово повторювалася (анонси-нагадування, коментарі О.Дубінського, І.Мосійчука та ін.). Джордж Сорос регулярно поставав у

ефірі як мільярдер, що наживається на країнах, які розвиваються, а тодішні члени Кабміну та Генпрокурор – як його посіпаки. Таким чином, поява в ефірі згаданої вище Роксолани Підласої (або будь-кого іншого зі згаданих осіб) не забезпечувала збалансованість телемарафону в цілому (а лише в окремій телепередачі, в якій ця особа брала участь), адже пані Підласа згадувалася в негативному контексті ще зранку. В анонсах-нагадуваннях Дж.Сорос та тодішні міністри близько десяти разів упродовж телемарафону були згадані в негативному контексті без подання їх власної позиції. Й це не враховуючи критичних коментарів на їхню адресу з боку телеведучих, інших працівників телеканалу ZIK та різних гостей ефіру (див. вище п. 3 Розд. I). Сумнівно також, що представник Фонду «Відродження» або Кабміну зміг би перебувати в студії телеканалу впродовж усього телемарафону, щоби регулярно опонувати критиці на їхню адресу. Мало хто з глядачів мав змогу дивитися весь телемарафон від початку зранку й до кінця ввечері й теоретично почути відповіді когось із «соросят» на закиди до них, які лунали за кілька годин до або після того ефірі. Тобто в будь-якому з варіантів – прийти на ефір й опонувати звинуваченням або проігнорувати таку можливість – представники Дж.Сороса, уряду опинялися в програшній ситуації, оскільки збалансованість марафону не могла бути забезпечена навіть суто технічно через значну тривалість та регулярне повторення звинувачень. Це в якомусь сенсі може пояснити і вибір такого незвичайного формату як марафон – безперервний систематичний потік негативної інформації, який не надає жодної дієвої можливості отримати альтернативну думку.

По-друге, значна кількість фігурантів, представлених телеканалом як провідники інтересів Дж.Сороса, явно технічно ускладнювала можливість подання позиції кожного з них для збалансування подачі інформації. Адже, окрім Дж. Сороса, там згадувалося в негативному контексті близько десятка членів Кабінету Міністрів, народних депутатів, представників громадських організацій та самих таких організацій, засобів масової інформації. Фактично всі вони були виставлені провідниками інтересів нібито зажерливого мільярдера, який нібито наживається на Україні та інших державах за допомогою своїх ставлеників.

Телеведучі опонували гостям ефіру вкрай зрідка, а набагато частіше самі вживали критичні висловлювання щодо Дж.Сороса та тих, кого в ефірі було подано як його ставлеників. Телеканал не міг технічно, та, очевидно, й не ставив собі за мету, забезпечити збалансованість подання інформації в даному телемарафоні.

Крім того, не було представлено точки зору організацій громадянського суспільства та засобів масової інформації, виставлених провідниками інтересів Дж.Сороса. Й навряд чи це було технічно можливо з огляду на значну кількість згаданих упродовж телемарафону організацій та ЗМІ.

5. Упередженість. Сама назва телемарафону – «Тхне Соросом» – виказує упереджений підхід до його особи. Про упередженість також свідчать висловлювання телеведучих, зокрема в тих частинах ефіру, коли відсутні гості (четвірки ведучих зранку й у денному ефірі). Навіть якщо сам Дж.Сорос та його Фонд не побажали коментувати висунуті їм звинувачення, то телеканал ZIK мав змогу пошукати більш ранні їхні коментарі з аналогічної тематики, адже подібна

критика лунає не вперше й не лише в Україні. Крім того, можна було взяти коментарі незалежних експертів із цього питання. Наявні в ефірі експерти та особи, представлені як нібито «незалежні експерти» (див. нижче) виявилися на диво однакові в критиці Дж.Сороса, Міжнародного фонду «Відродження» та осіб, названих «соросятами» або, принаймні, суттєво не опонували закидам на адресу цих осіб.

Знову-таки, звертаємо увагу, що упередженість телемарафону стосується не лише Дж.Сороса, а й чинних тоді ще уряду й генпрокурора, низки народних депутатів, ГО та ЗМІ. Зважаючи на описану вище неможливість при даному форматі марафону забезпечити його збалансованість, охоплення такого широкого кола критикованих суб'єктів є додатковим доказом упередженості висвітлення відповідного питання.

6. Вважаємо також, що хронологічна близькість дати телемарафону та розгляду Верховною Радою питання про зміну уряду не є випадковою. Телемарафон передував розглядові в парламенті, а точка зору, яка просувалася в ході марафону телеканалом ЗІК – про необхідність відставки тодішнього уряду, – співпадала з позицією «Опозиційної платформи – За життя», яка [голосувала](#) за цю відставку 4 березня 2020 р. Низка інших парламентських фракцій також підтримали дану відставку, але ефір телемарафону свідчить про особливу прихильність телеканалу ЗІК саме до цієї політичної сили (формально телеканалом [володіє](#) саме [один](#) із членів фракції ОПЗЖ). Це дає підстави припускати, що розглядуваний телемарафон був медійною пропагандистською кампанією, яка служила політичним цілям, а саме – відставці уряду О.Гончарука, а особа Джорджа Сороса послужила швидше інструментом для просування в інформаційному просторі ідеї про відставку тодішнього уряду як «ставлеників Заходу» .

Інші телеканали відповідної медіагрупи також були помічені в підіграванні вищевказаній політичній силі (див. п. 9 Розд. III [Висн.](#) НМР від 4.09.19 р. щодо дотримання стандартів висвітлення під час виборів та можливих зловживань свободою слова телеканалом «NewsOne» протягом 1 червня — 13 липня 2019 року).

Належність гостей ефіру до «Опозиційної платформи – За життя» не завжди в ньому зазначається (як у випадку із В.Кацманом), присутність нардепів та інших представників ОПЗЖ в ефірі телемарафону досить значна, тоді як за весь багатогодинний ефір точка зору ідеологічних опонентів цієї політсили (ЄС, «Голос») не подається взагалі. Не виключено, що всі їхні представники просто відмовилися давати які-небудь коментарі телеканалу ЗІК, але можна було пошукати такі їхні коментарі іншим ЗМІ у відкритих джерелах та озвучити їх у власному ефірі (наприклад, щодо фінансування партії «Голос», відносин її та «Європейської солідарності» (П.Порошенка) з Дж.Соросом, про що лунали звинувачення в ході марафону). Тобто можна вести мову про системне ведення пропагандистської діяльності в інтересах ОПЗЖ.

Поряд із цим постульована в ході телемарафону теза про зовнішнє управління Україною з боку Дж.Сороса досить добре вкладається в ідеологічну проросійську доктрину протистояння з Заходом, який нібито прагне економічно підкорити та

морально розкладати пострадянські країни. Організації та медіа, які в Україні отримують гранти, відповідно, теж були представлені як шкідливі або й грабіжницькі структури. При цьому про проросійські політсили, організації та медіа в телемарафоні ніхто навіть і не намагався згадувати.

Фактично під виглядом телемарафону мала місце спланована медійна кампанія щодо формування громадської думки на користь відставки уряду О.Гончарука та взагалі шкідливості західної грантової допомоги громадським організаціям України. Дана медійна кампанія підігрувала інтересам «Опозиційної платформи – За життя». Саме про неприпустимість такого контенту (журналістських кампаній із наперед випрацьованою позицією сформуванню громадську думку певним чином у чийхось інтересах) зазначала Парламентська асамблея Ради Європи в одному зі своїх документів (див. п. 6 Розд. II вище).

7. Незалежна медійна рада не вважає, що Джордж Сорос, його структури, уряд О.Гончарука, українські громадські організації та ЗМІ повинні мати імунітет від критики, зокрема на телебаченні. Ми також не вважаємо, що зарубіжний вплив на Україну за допомогою грантів є однозначно позитивним чи навпаки негативним. Це питання може й має дискутуватися зокрема в медіа, але такі дискусії повинні відбуватися відповідно до журналістських стандартів та вимог телерадіомовного й інформаційного законодавства. Тобто подібна дискусія в медіа має слугувати найперше інтересам глядача, який за її результатами зможе самостійно зробити свої власні висновки, а не перетворюватися на пропаганду певної однієї точки зору на телеканалі, який по суті нав'язує глядачеві конкретну думку і цілком конкретне політичне угруповання.

8. Сумнівна достовірність (якість джерел інформації та їх ідентифікація). Телеведучі, наводячи певні факти чи оцінки Дж.Сороса та пов'язаних із ним осіб (або виставлених в ефірі як таких), уникають посилання на конкретні джерела цих відомостей, вживаючи вислови, що просто хтось так «каже», «вважає» або посилання йде на неназваних «експертів» (див. п. 3 Розд. I вище).

В інших випадках особи, представлені як експерти, що коментують тему, не ідентифіковані як представники ОПЗЖ (В.Кацман) або просто не можуть вважатися незалежними експертами з огляду на їхню проросійську заангажованість, яка дуже рельєфно проступала в минулому або проступає зараз: Р.Бортник, М.Погребинський, А.Шарій, Г.Герман, О.Бондаренко, О.Лазарєв, С.Годний. Про зв'язки з Партією регіонів, Віктором Медведчуком у згаданих «експертів» в ефірі не зазначається, що значною мірою дозволяє приховувати відсутність плюралізму думок серед експертів, які беруть участь в телемарафоні.

9. Неповнота поданої інформації. Відсутність збалансованості при поданні інформації, посилань на її джерела та незазначення повного й суттєвого бекграунду гостей ефіру та їхніх власних політичних афіліацій саме по собі вже становить також і порушення професійного стандарту повноти подання інформації.

10. Розпалювання ненависті. Хоча в ході телемарафону не звучали безпосередні заклики до ліквідації чи обмеження діяльності структур, які отримують західну

допомогу, але згадування їх в якості провідників інтересів Дж.Сороса, виставленого в настільки негативному світлі, здатне розпалювати ворожнечу в суспільстві до таких структур.

Крім того, зважаючи на національність Дж.Сороса, таке упереджене висвітлення його діяльності може сприяти антисемітським настроям й бути використане іншими суб'єктами з відповідною протиправною або ж політичною метою. Це пояснюється зокрема і тим, що на всіх континентах, від Угорщини до США, пропагандистські наративи міцно пов'язують особу пана Сороса із різноманітними конспіративними теоріями «єврейсько-масонської світової змови». У нашому регіоні ці теорії активно розкручуються та підтримуються РФ, оскільки з одного боку вони сприяють антизахідній істерії, а з іншого – провокують антисемітські висловлювання та\або інциденти, які РФ потім успішно використовує для пропаганди нібито «особливої проблеми українського антисемітизму та націоналізму» в західному світі, включно із впливовими міжнародними медіа.

Незалежна медійна рада звертає увагу, що розпалювання ворожнечі полягає не в самій критиці як такій певних суб'єктів, а в тому, що вона базувалася на інформації сумнівної достовірності й поданій незбалансовано, неповно та упереджено з явною пропагандистською метою.

11. Незалежна медійна рада звертає увагу Національної ради на той факт, що на інших телеканалах також присутні ідеологічна заангажованість на користь певних політсил та пропаганда суто однієї суб'єктивної позиції. Даний телемарафон є яскравим, але, на жаль, не єдиним прикладом таких систематичних порушень на телебаченні, що вимагає відповідного реагування регулятора.

IV. Висновки

Незалежна медійна рада вважає, що:

1. Телемарафон «Тхне Соросом», що вийшов в ефір 28 лютого 2020 р., ймовірно слугував медійному пропагуванню ідей відставки уряду Олексія Гончарука, шкідливості західної грантової підтримки українських громадських організацій і ЗМІ та мав на меті пропаганду інтересів конкретної політичної сили – «Опозиційної платформи – За життя».
2. В ефірі даного телемарафону наявні ознаки мови ворожнечі щодо організацій, які отримують підтримку від західних донорів, а сам подібний контент підбурює до антисемітизму.
3. Телеканал ZIK (ТОВ «Телерадіокомпанія “Нові комунікації”») у ході телемарафону «Тхне Соросом» не дотримався вимог достовірності подання інформації, її об'єктивності (неупередженості), збалансованості й повноти, а також порушив вимоги абзаців. 6 та 13 ч. 2 ст. 6, п. «в» ч. 1 ст. 59 ЗУ «Про телебачення і радіомовлення» та пунктів 4.2., 6.6., 7.1., 8.1, 8.11, 8.14, 8.15 та 8.17 власного Редакційного статуту.

4. Незалежна медійна рада звертається до Національної ради України з питань телебачення і радіомовлення з пропозицією проведення нею більш детального моніторингу контенту каналів ZIK NewsOne та «112 Україна» з огляду на систематичне фіксування в ньому політичної пропаганди конкретної партії (порушення п. «в» ч. 1 ст. 59 ЗУ «Про телебачення і радіомовлення»). Такий моніторинг Нацради мав би стосуватися питань збалансованості/незбалансованості підбору гостей ефірів, опонування ведучими цим гостям (або відсутності такого), згадування політичних сил в ефірі за відсутності інформаційних приводів або створення самими телеканалами таких штучних приводів, коментарів телеведучих та журналістів на підтримку (або проти) конкретних політиків, політичних сил та озвучуваних ними тез. Відповідний моніторинг мав би охоплювати принаймні тиждень мовлення.

Результати голосування: «За» — 12

«Проти» — 0

«Утримуюсь» — 0

Голова Незалежної медійної ради

Т. Шевченко

Секретар Незалежної медійної ради

О. Голуб

Секретар Незалежної медійної ради

П. Моїсеєв

---

[1] <https://texty.org.ua/d/socio/person/bortnik-ruslan/>

<https://www.pravda.com.ua/news/2011/03/25/6053737/>

<https://photo.unian.ua/photo/257682-vadim-kolesnichenko-i-ruslan-bortnik>

[2] <https://www.chesno.org/politician/24894/>, <https://pep.org.ua/uk/person/41307>

[3] <http://vybor.ua/authors/6.html>,

<https://www.pravda.com.ua/news/2004/06/11/3000457/>